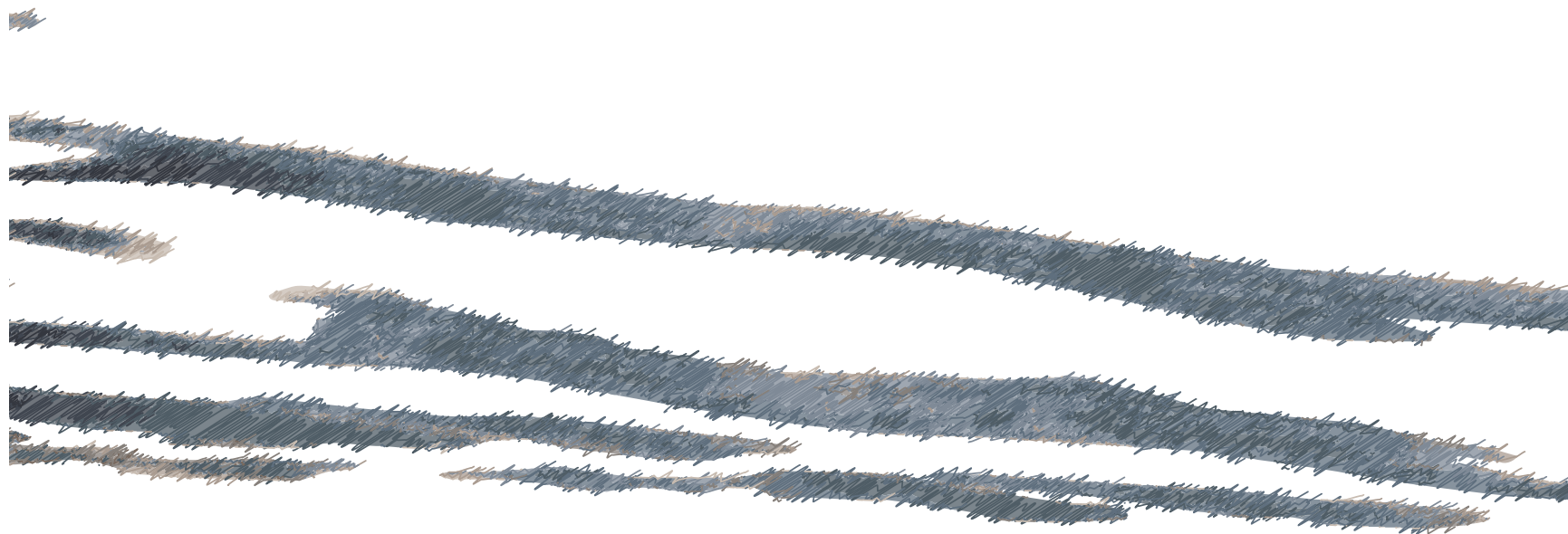


JECEH / AUTUMN



ЈЕСЕН

AUTUMN

Крај лета и почетак јесени је за животиње оно благословено доба изобиља када они који остају прикупљају залихе енергије за надалежења тешка времена, а они који одлазе за напорно, далеко путовање. Биље се окити плодовима који су драгоцен извор шећера, масти и витамина за велики број врста птица и сисара. Тако привлачне бобице дозријевају на грмовима црне зове *Sambucus nigra* L. 1753, купине *Rubus fruticosus* agg L. 1753, шипка *Rosa sp.*, трњине, глога *Crataegus sp.*, свибовине и калине *Ligustrum vulgare* L. 1753, на лозама бршљана *Hedera helix* L. 1753. и бљушта *Tamus communis* L. 1753, а по воденим површинама плутају рогати плодови воденог орашка.

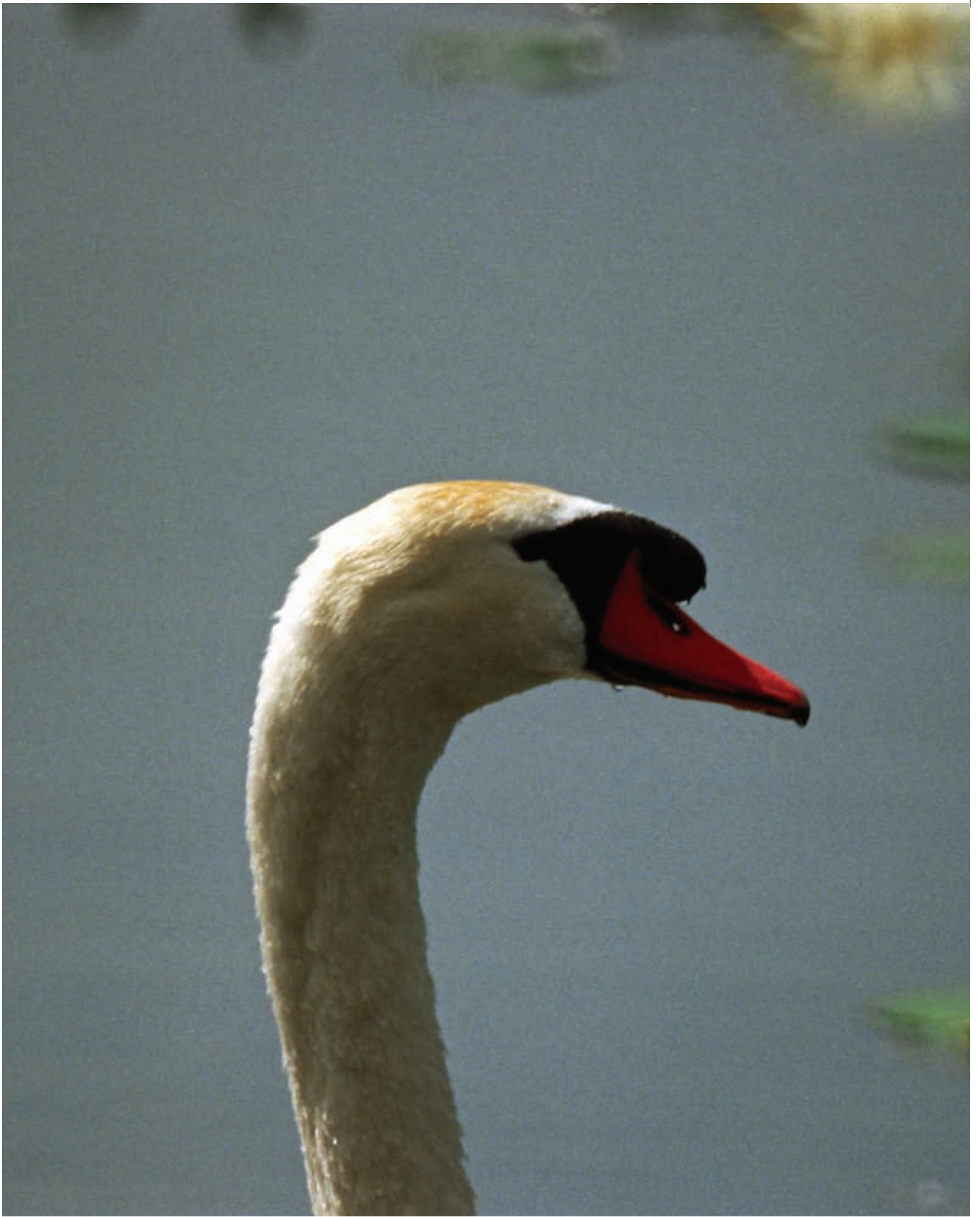
ДЕШНО
Црвенокљуни лабудови (*Cygnus olor*) надлијећу Бардачу

The end of summer and the beginning of the autumn is the blessed time for the animals when those who are staying accumulate energy reserves for the upcoming difficult times, and those who are leaving prepare for the grueling, long travel. Vegetation gets decorated with fruits that are the precious source of sugar, fat and vitamins for the large number of birds and mammals. Attractive berries ripen on the bushes of Common Elder *Sambucus nigra* L. 1753, Blackberry *Rubus fruticosus* agg L. 1753, Rosehip *Rosa sp.*, Black-Thorn, Hawthorn *Crataegus sp.*, Common Dogwood and Privet *Ligustrum vulgare* L. 1753, on Ivy *Hedera helix* L. 1753 and Black Bryony *Tamus communis* L. 1753 while horny fruits of Water Chestnut float on the water.

RIGHT
Mute Swans (*Cygnus olor*), flying over Barđača







ЛИЈЕВО
Мужјак црвенокљуног лабуда (*Cygnus olor*)

ГОРЕ ДЕСНО
Мужјак црвенокљуног лабуда (*Cygnus olor*) свјестан утиска који оставља

ДОЛЕ ДЕСНО
Јато црвенокљуних лабудова и црних лиски

LEFT
Male Mute Swan (*Cygnus olor*)

UPPER RIGHT
A male of Mute Swan (*Cygnus olor*) – aware of the impression he is leaving

LOWER RIGHT
A flock of Mute Swans and Coots



Са дивљих јабука *Malus sylvestris* Mill. 1768. и крушака *Pirus piraster* Burgsd. 1787. опадају зрели плодови. Исто тако, дозријевају и љешници, ораси и жирови пуни скроба и масноћа. Они посебно привлаче креје и друге птице из породице врана, дјетлиће, бргљезе, па чак и сјенице.

Ripe fruits fall off the Common Apple Trees *Malus sylvestris* Mill. 1768 and Common Pear Tree *Pirus piraster* Burgsd. 1787. Hazelnuts, walnuts and acorns, full of starch and fat, ripe too. They especially attract (Eurasian) Jays and other birds from the family of crows, Woodpeckers, (Eurasian) Nuthatches and even Tits.





ЛИЈЕВО

Црвенокљуни лабудови (*Cygnus olor*) се одмарају и уређују перје

ДЕСНО

Сумрак на језеру не омета лабудове у тражењу хране – зиму треба дочекати са што више сала...

LEFT

Mute Swans (*Cygnus olor*) are resting and preening

RIGHT

The dusk at the Lake does not bother the swans while they are searching for food – one should welcome the winter with as many fat as possible...

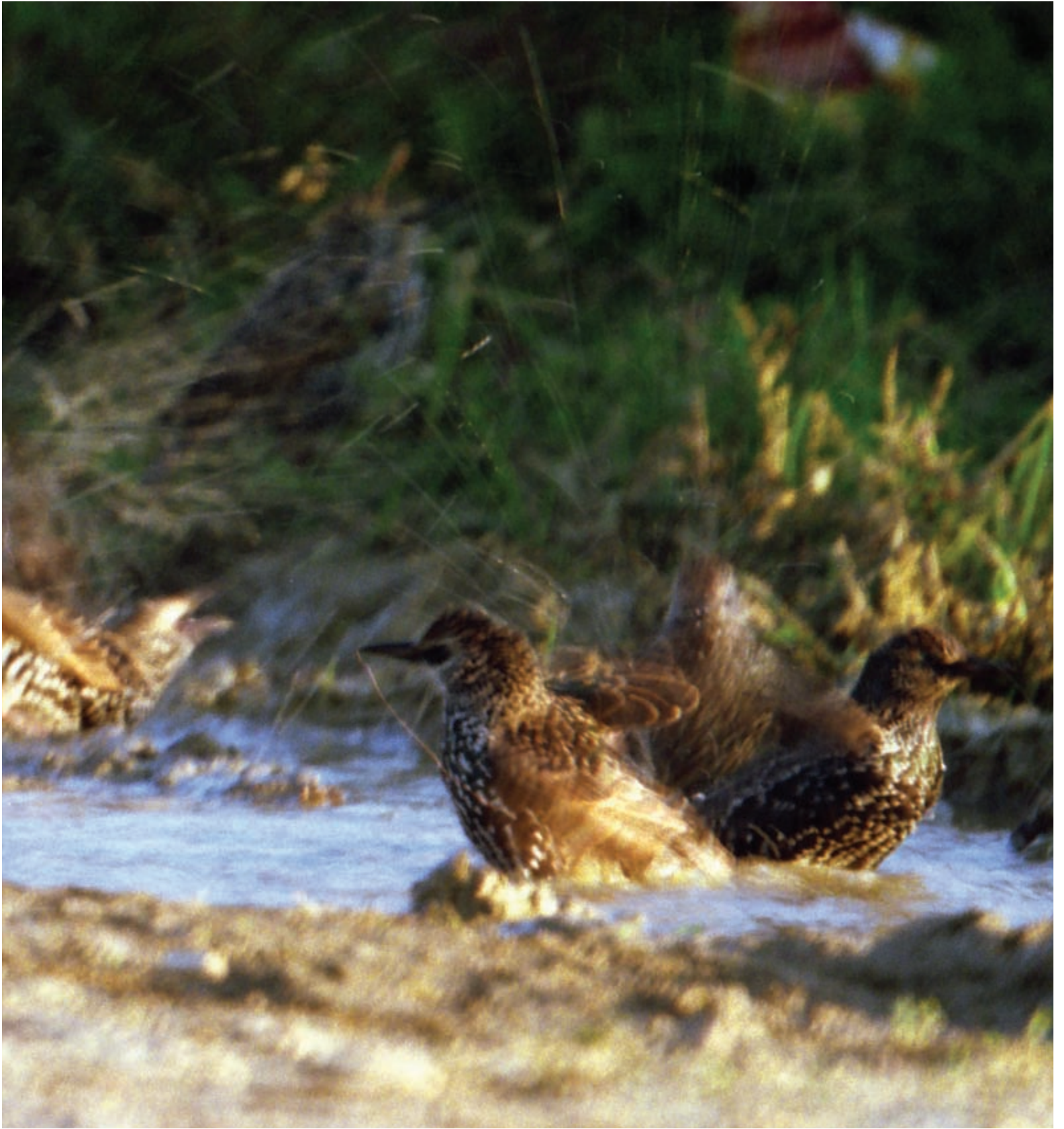
О вјeverицама *Sciurus vulgaris* L. 1758, пуховима (породица Gliridae) и другим глодарима да и не причамо. Наравно, лавовски дио жирова и ораха поједу облапорне дивље свиње *Sus scrofa* L. 1758., код којих и данас важи старинска једначина: дебело = лијепо. Жељеви *Erinaceus concolor* Martin, 1838. се по сладокусности могу мирне душе мјерити са дивљим свињама.

И они једнако тако једу све што стигну, укључујући нимало деликатесне пужеве голаће, а воће напросто обожавају. Разлика је само у томе што су посвуда обрасли густим бодљама, па им се гојазност мање и примјећује. Мање је познато да и многи месождери нимало не потцјењују то изобиље које нуди јесенски вегетаријански јеловник.

Not to mention Red Squirrels *Sciurus vulgaris* L. 1758, Dormice (Family: Gliridae) and other rodents. Voracious Wild Boars *Sus scrofa* L. 1758, of course, eat the most of acorns and walnuts. The old equation: fat = beautiful, still applies to them. (East European) Hedgehogs *Erinaceus concolor* Martin, 1838. can be easily measured to Wild Boars when it comes to their gourmandship.

They also eat whatever they can, including not so delicious slugs, while they just adore fruits. The only difference is that they are covered in thick spines so their obesity is less noticeable. It is less known that many carnivores don't underestimate at all the abundance of the autumn vegetarian menu.







Напротив, лисице *Vulpes vulpes* (L. 1758), јазавци *Meles meles* (L. 1758), куне златице *Martes martes* (L. 1758), творови *Mustela putorius* L. 1758. и ласице *Mustela nivalis* L. 1766. тако ревносно прождиру слатке и сочне плодове да скоро сасвим забораве на лов. Често се у њиховим изметинама и не може наћи ништа друго осим сјеменки и покожица разних воћки. Дакако, ако неки неопрезни, дебели миш изазива судбину... ха, боже мој... но, остаје чињеница да је лакше прилећи испод грма и чекати да зрела купина сама падне у уста.

ЛИЈЕВО
Чворци (*Sturnus vulgaris*) нису неки пливачи, али мало брчкања у плићаку добро дође

ДЕСНО
Породица бијелих рода (*Ciconia ciconia*) у гнијезду

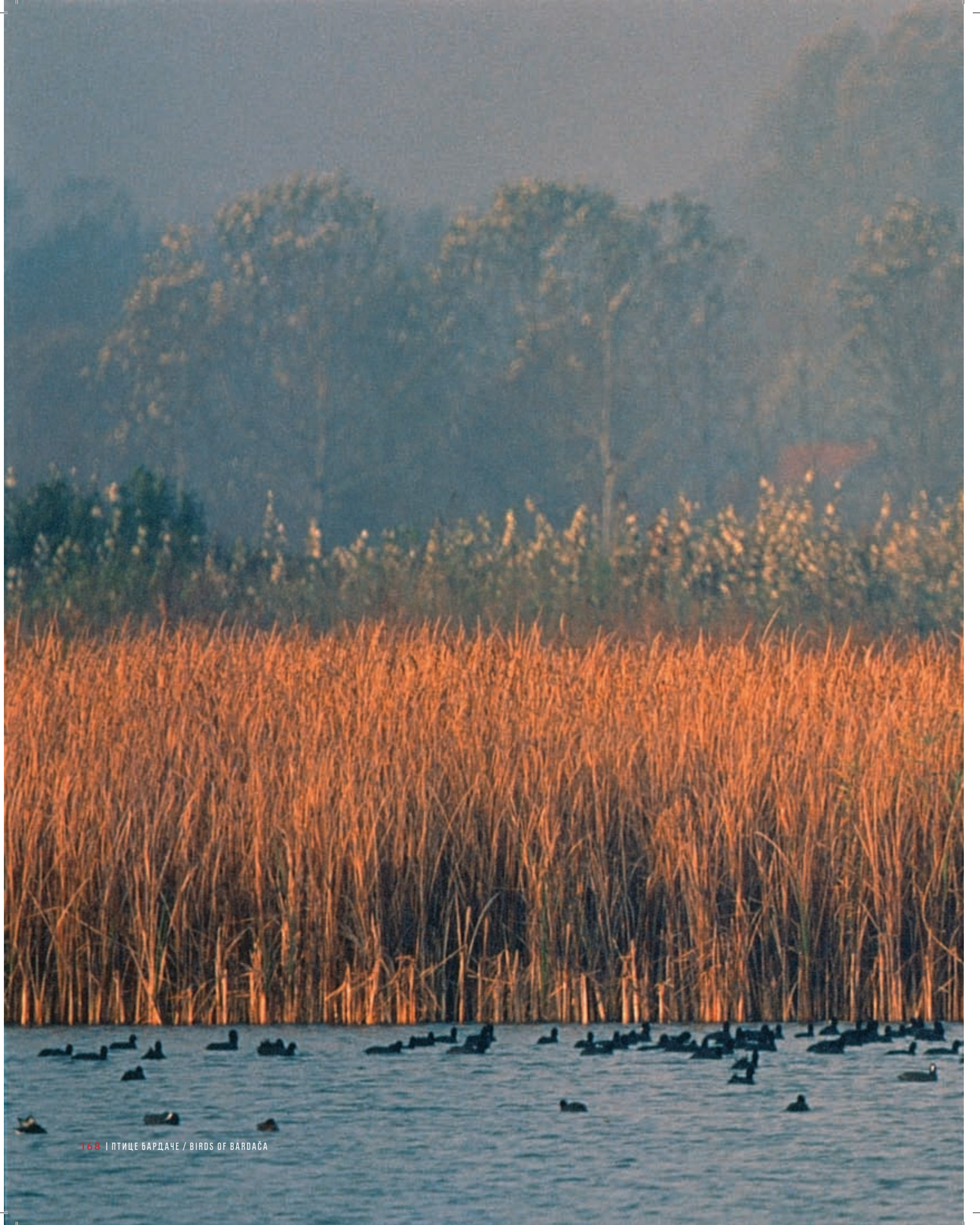
НА СЛИЈЕДЕЋЕ ДВИЈЕ СТРАНЕ
Тршћак и јато црних лиски (*Fulica atra*)

On the contrary, Red Foxes *Vulpes vulpes* (L. 1758), Badgers *Meles meles* (L. 1758), Pine Martens *Martes martes* (L. 1758), (European) Polecats *Mustela putorius* L. 1758. and (Least) Weasels *Mustela nivalis* L. 1766. devour the sweet and juicy fruits so eagerly that they often forget to hunt. Often, nothing but seeds and crusts of various fruits can be found in their excrement. By all means, if a fat, careless mouse dares his destiny ... Oh, well.... However, the fact remains that it is easier to lie down under the bush and wait for the ripe blackberry to fall into your mouth by itself.

LEFT
Starlings (*Sturnus vulgaris*) are not great swimmers but some splashing around in the shallow waters comes in handy

RIGHT
A family of White Storks (*Ciconia ciconia*) in the nest

ON NEXT TWO PAGES
Reed and a flock of (Eurasian) Coots (*Fulica atra*)





Оно плодова и сјеменки што падне у воду постаје плијен вјечито гладних и халапљивих риба и жаба. Но, чим температуре падну и језерска вода захлади, а дрвеће почене губити своје шарено лишће, језерске и зелене жабе се завлаче у муљ на дну бара и језера да би у стању обамрлости сачекале ново прољеће.

ЛИЈЕВО

Млада језерска жаба (*Rana ridibunda*) ријетко напушта воду, мада ни ту живот није ни лак ни безбједан

ГОРЕ ДЕСНО

Вилини коњици, опасни и брзи ловци, али и поред тога честе жртве других ловаца

ДОЛЕ ДЕСНО

Патуљаста сомић (*Ictalurus punctatus*)

Those fruits and seeds that fall into the water become the catch of perpetually hungry and voracious fish and frogs. But, as soon as the temperature falls and the lake water gets cooler, the trees start losing their colorful leaves, Marsh and Edible Frogs crawl into the mud at the bottom of ponds and lakes to wait for the new spring in the status of hibernation.

LEFT

A young Marsh Frog (*Rana ridibunda*) rarely leaves the water even though life there is neither easy nor safe

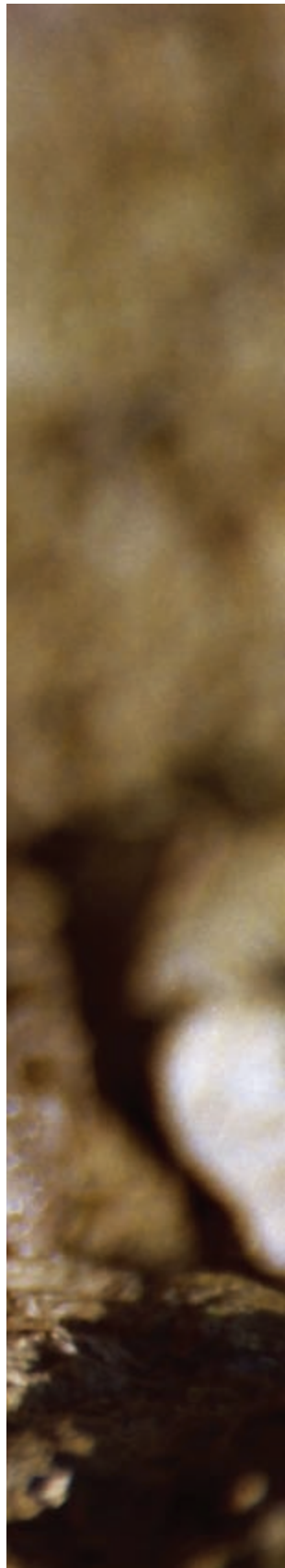
UPPER RIGHT

Ruddy Darters, dangerous and fast hunters but still frequently victims of other hunters

LOWER RIGHT

Channel Catfish (*Ictalurus punctatus*)







Црвентрби мукачи такође се повлаче у скровишта за зимско мировање у октобру или новембру. Закопавају се дубоко у растреситу земљу или се завлаче у глодарске јазбине, пјешчане рупе, па чак и у подруме.

Змије рибарице одлазе на зимовање у малим скупинама, неријетко са својим сродницама бјелоушкама. Завлаче се у рупе у тлу, јазбине глодара, пукотине стијена и сл. На мјестима веома погодним и удобним за зимовање понекад се сакупи и по неколико стотина јединки. Свака јединка обично годинама користи исто мјесто и врло нерасто га мијења.

Fire-bellied Toads also retreat to their winter hibernation hiding places in October or November. They dig themselves deep in the loose soil or crawl inside the rodent dens, sand holes or even inside the basements.

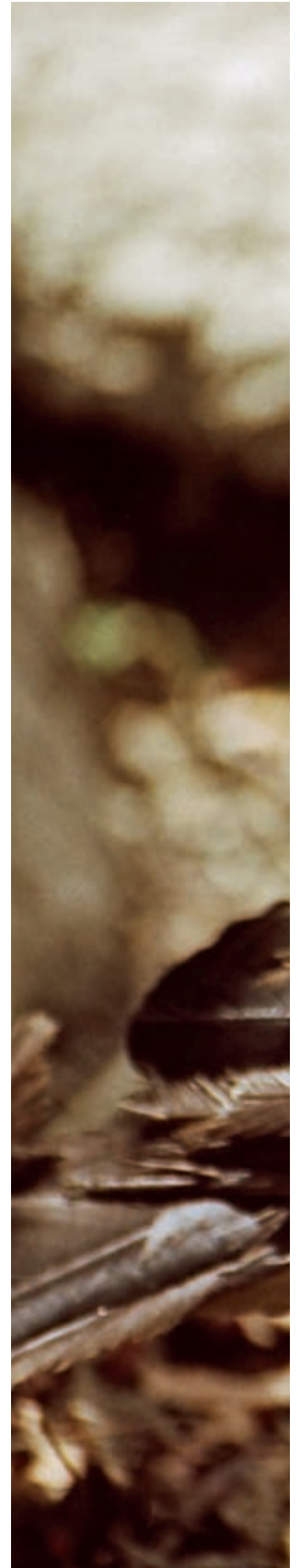
Dice Snakes leave for hibernation in small groups, often joint by their relatives, the Grass Snakes. They crawl into the holes in the ground, rodent dens, ruptures in rocks, etc. Several hundreds individual snakes sometimes gather at the places suitable and comfortable enough for the winter stay. Every individual snake usually uses the same place for years and is very reluctant to change it.

ЛИЈЕВО
Група ријечних галебова (*Larus ridibundus*) са по једним сињим галебом (*Larus cachinnas*) и младом риђом чапљом (*Ardea purpurea*)

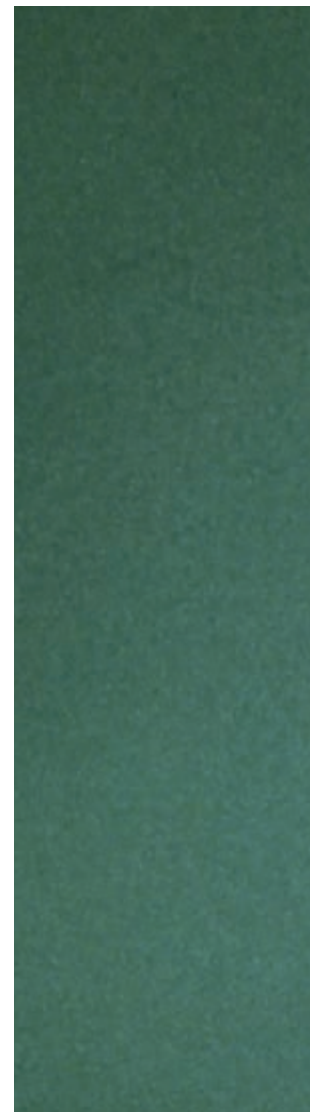
ДЕСНО
Сива врана (*Corvus corone cornix*) – да се чује и њена „пјесма“

LEFT
A group of Black-headed Gulls (*Larus ridibundus*) with one Yellow-legged Gull (*Larus cachinnas*) and one Purple Heron (*Ardea purpurea*)

RIGHT
A Hooded Crow (*Corvus corone cornix*) – let her “song” also be heard







Што се тиче птица, долазак јесени наговјештавају селице из сјевернијих крајева. Тамо лоше вријеме раније стиже и тјера их на сеобу, док становници Бардаче још увијек безбрижно уживају у михољском љету. Тада се гњездарицама Бардаче придруже њихови сјеверни рођаци, што доводи до наглог повећања њихове бројности. Рецимо, већ ионако многобројним црним лискама придруже се огромна јата њихове сјеверне сабраће, тако да се поједина мјеста, нарочито на језерима Превлака, Нецик,

Дуг и Дуго поље I, када нису испражњена, напосто црне од њихових тијела.

Поред тога, током јесени појаве се и неке врсте којих иначе нема на Бардачи. Међу њима су као велике ријеткости најзанимљивије: црноглави морски гњурац, риђоврати гњурац (који привремено смијени ђубастог гњураца у терорисању ситних рибица), гуска глоговњача, сива гуска, патка дупљарица, пољска сја, гаћасти мишар, барски пјетлић,

мали барски пјетлић, морски блатарић, златни вивак, сребрни вивак, средња зловременица, мали жалар, сиви жалар, блиски сродник нашег славуја – модровољка и брката сјеница.

ЛИЈЕВО
Велика мухарица (*Muscicapa striata*)

СРЕДИНА
Обични мишар (*Buteo buteo*) је током цијеле године на небу Бардаче

ДЕСНО
Лет женке еје мочварице (*Circus aeruginosus*)



When it comes to birds, the migratory birds from the North announce the arrival of the autumn. Bad weather arrives sooner to the North and makes them migrate, while the inhabitants of Bardača still carelessly enjoy in the Indian Summer. The nesting birds of Bardača are then joined by their northern relatives resulting in the sudden increase in their numbers. Let's say, huge flocks of their northern cousins join already numerous (Eurasian) Coots so that some places, especially on lakes



Prevlaka, Necik, Lug and Dugo Polje I, when not emptied, are completely black with their bodies.

Besides, some of the species that aren't normally found in Bardača show up during the autumn. Among those, being true rarities, the most interesting ones are: Black-throated Diver, Red-necked Grebe (which temporarily replaces the Great Crested Grebe in terrorizing small fish), Bean Goose, Graylag Goose, (Common) Goldeneye, Hen Harrier, Rough-legged Buzzard,

Spotted Crake, Little Crake, Kentish Plover, (European) Golden Plover, Grey Plover, Whimbrel, Little Stint, a close relative of our Nightingale – Bluethroat and Bearded Reedling.

LEFT
A Spotted Flycatcher (*Muscicapa striata*)

CENTER
Common Buzzard (*Buteo buteo*) is in the sky over Bardača during the whole year

RIGHT
A female of Marsh Harrier (*Circus aeruginosus*)



У јесен се, највећим дијелом у октобру, зависно од временских прилика, али свакако прије зимских сњегова, празни вода из рибњака у којим је риба нарасла до конзумне величине. Риба се онда мрежама потегачама прикупља из преосталог воденог окна.

ГОРЕ ЛИЈЕВО

Млада барска кокица (*Gallinula chloropus*) – закорачила у самосталан живот

СРЕДИНА ЛИЈЕВО

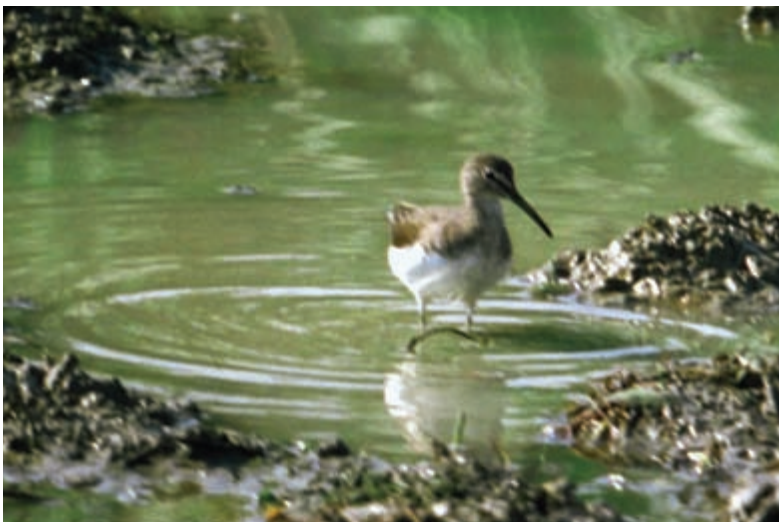
Пјегава спрутка (*Tringa ochropus*)

ДОЛЕ ЛИЈЕВО

Женка врапца покућара (*Passer domesticus*) – Да ли је љубоморна на раскошно перје других врста?

ДЕСНО

Голуб гривњаш (*Columba palumbus*) – уморили се од гукања



In autumn, mostly in October, depending on the weather conditions, the water is drained from the fishponds in which the fish grew to its consumption size. By trawl-nets, the fish is then collected from the remaining water shaft.



UPPER LEFT

A young (Common) Moorhen (*Gallinula chloropus*) – stepping into an independent life

CENTER LEFT

A Green Sandpiper (*Tringa ochropus*)

LOWER LEFT

A female of House Sparrow (*Passer domesticus*) – Is she jealous on the marvellous feathers of other species?

RIGHT

(Common) Wood Pigeons (*Columba palumbus*) – tired of cooing







Иако се данас навелико користи и механизација, дио посла око извлачења мрежа потегача и даље се мора обавити ручно. То је најтежи дио посла за раднике на Рибњацима, јер се тешке мреже, пуне рибе, морају теглити гацкајући по дубоком, житком и врло љепљивом блату. Риба се затим ручно вади великим мередовима, сортира и вага на лицу мјеста. Неријетко се то мора радити по врло ниским температурама, вјетру, магли, киши, сусјежици и сл. Уколико је вријеме лијепо, радници се презнојавају од тешког физичког напора. Какво год да је вријеме, они на крају опет буду мокри и уморни.

Но, такав је посао на рибњаку. Након тога се из језера исцрпи и преостала вода остављајући голо дно прекривено дебелим слојем житког блата пуног укусних глиста и других бескичмењака, на општу захвалност разних блатарића, спрутки, жалара и галебова. Ситна риба која није за продају једноставно се одбаци, на велику радост гладних животиња, а поготово птица селица и станарица које се хране рибом. Том “шведском столу” никако не могу да одоле чак ни опрезни вранци (корморани) и чапље.

НА ПРЕТХОДНЕ ДВИЈЕ СТРАНЕ
Ручно извлачење мреже

ЛИЈЕВО
Излов рибе

ГОРЕ ДЕСНО
Вагање рибе на кантару

ДОЛЕ ДЕСНО
Штука (*Esox lucius*)





Even though, nowadays, mechanization is widely used, still the bulk of work in pulling out the trawl-nets has to be done manually. It is the hardest part of the job for the workers at the Fishponds because they have to drag the heavy nets full of fish while trudging through deep, fluid and very sticky mud. The fish is then raised with fisherman's nets by hand, sorted and weighed on the spot. Often, it has to be done under very low temperatures, in wind, fog, rain, sleet, etc. When the weather is nice, the workers are sweating from the hard physical work. Whatever the weather, they end up tired and wet.

But, such is the work at the Fishponds. After that, the remaining water is drained leaving the bare bottom covered in a thick layer of fluid mud, full of tasty worms and other invertebrates, to the gratitude of various Plovers, Redshanks, Sandpipers and Gulls. Small fish that is not for sale is simply discarded to the huge joy of hungry animals, especially migratory and resident birds that feed on fish. Even the careful Cormorants and Herons cannot resist such "buffet."

ON TWO PREVIOUS PAGES
Pulling out the net by hand

LEFT
Fishing

UPPER RIGHT
Weighing fish

LOWER RIGHT
A Pike (*Esox lucius*)



Дакако, велики вранци се током цијеле године и те како шуљају око рибњака на Бардачи у нади да ће украсти неку рибу, али их на Бардачи од тог наума дјелотворно одвраћају сачмарице многобројних рибочувара. Они су лакоми прождрљивци који могу утаманили и до три килограма рибе дневно, што није мало када се узме у обзир њихова тренутна бројност. Због тога су постали најомраженије птице како међу узгајивачима рибе, тако и међу спортским риболовцима. Када успију којега ипак одстријелити, рибочувари их као у турска времена набију на колац за опомену другима. Вранци су врло паметни и тачно знају какве опасности им пријете и од кога.

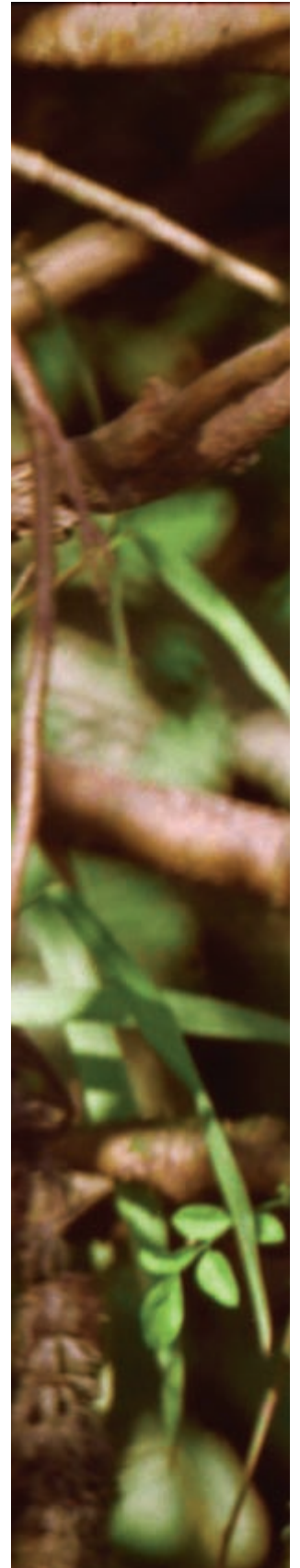
Of course, (Great) Cormorants sneak around the Fishponds in Bardača all year around hoping to steal some fish but are discouraged in their intent by the shotguns of many fish wardens. They are greedy gluttons which can kill even up to three kilos of fish per day, which is not so little when we take into consideration their current abundance. That is why they became the most hated birds among the fish breeders as well as among the sport fishermen. When they manage to shoot one, the fish wardens impale it as a warning to others, like in Ottoman times. The Cormorants are very smart and know exactly where and from whom the danger lies.

ЛИЈЕВО
Црна лиска (*Fulica atra*) нашла је сласног пужа

ДЕСНО
Водомар (*Alcedo atthis*) – Како раскошне боје!

LEFT
...(Eurasian) Coot (*Fulica atra*) found a delicious snail

RIGHT
A (Common) Kingfisher (*Alcedo atthis*) – Oh, what marvellous colours!











НА ПРЕТХОДНЕ ДВИЈЕ СТРАНЕ
Јато галебова над водом

Лијево
Дно исушеног језера Превлака – блатњава дна језера су омиљено мјесто окупљања мочварица, поготово блатарића и спрутки

Десно
Рогоз (*Typha latifolia*), зрели клипови из којих испада паперјасто сјемење

Зато током сезоне ова рибе њихове мале ескадриле у бришућем лету извиђају стање, па ако уграбе згодну прилику, слијећу на рибњаке да на брзину мазну нешто од рибе за себе. Но, када се конзумна риба излови и пажња чувара попусти, они то брзо запазе и у све већем броју долазе да оплијеве оно што је преостало. Тако се до краја јесени прикупе велика јата која заједно броје и више од хиљаду јединки.

Иако су присутне на Бардачи готово преко цијеле године,

осим у јулу и августу, велике бијеле чапље од септембра на даље, попут вранаца, стално повећавају своју бројност, тако да су када јесен узме маха, потпуно равноправне по броју са, иначе најбројнијим, сивим чапљама.



ON PREVIOUS TWO PAGES
A flock of gulls above the water

LEFT
The bottom of dried lake „Prevlaka“ – the muddy bottoms of lakes are favourite gathering place of marsh birds, especially Plovers and Sandpipers

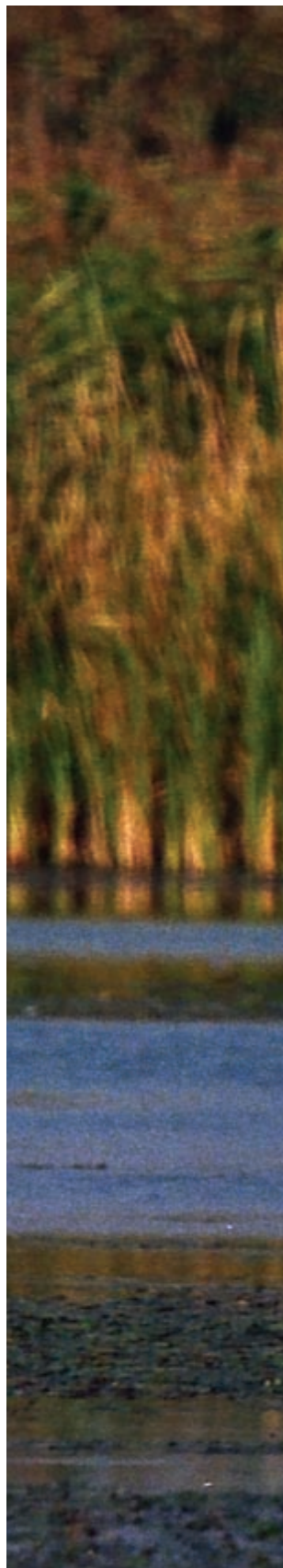
RIGHT
Common Cattail (*Typha latifolia*), the feathery seeds are falling out the ripe cobs

That is why, during the fish fattening time, their small squadrons scout at the rooftop level, and if an opportunity arises they land on fishponds and quickly steal a fish or two for themselves. But when the consumption fish is caught and the attention of the fish wardens loosens, they are quick to notice that and come in greater and greater numbers to take what's left. So, by the end of autumn, huge flocks gather, numbering a thousand or more individual birds in total.

Even though they are present in Bardača almost during the whole

year except in July and August, starting from September on the Great Egrets increase their number constantly, so when the autumn is in its full might, they are equal in number with the usually most numerous Grey Herons.





ЛИЈЕВО

Велика бијела чапља (*Egretta alba*) - стално на Бардачи, али од гњежђења ништа

ДЕСНО

Велики вранац (*Phalacrocorax carbo*) „извидница“ у бришућем лету

НА СЛИЈЕДЕЋЕ ДВИЈЕ СТРАНЕ
Мочварне птице у сеоби

LEFT

Great Egret (*Egretta alba*) – always on Bardača, but no nesting

RIGHT

Cormorant (*Phalacrocorax carbo*) „reconnaissance“ while flying at the rooftop level

ON NEXT TWO PAGES

Swamp birds migrating

Од средине јесени па све до у зиму изнад Бардаче надлијећу и огромна јата сивих ждралова, која обично броје по 200 до 500 јединки. Ако је вријеме лоше, они се спусте на исушене рибњаке и ливаде у њиховој околини. Понеки примјерак да се срести и усред зиме, али то су обично заостале птице које из овог или оног разлога нису могле слиједити матично јато у сеоби на југ.

У касну јесен, док мразеви отресају лишће са дрвећа, вјeverице домаћински сакупљају залихе ораха, жирова и љешника, па чак и гљива за црне дане. Оне направе тако много остава да не могу све да их искористе ни током најгоре зиме, па преостало сјемење у прољеће исклија и обнавља шуму. Зато су важна карика у животу сваке шуме.

From the mid-autumn until the winter, huge flocks of (Common) Cranes, usually numbering some 200 to 500 individual birds, fly over Bardača. If the weather is bad, they land on dried fishponds and surrounding meadows. Few specimens can also be seen in the middle of winter, but those are usually lagging birds which for this or that reason could not follow the main flock in their migration to the South.

In the late autumn, while the frost knocks down the leaves from the trees, as any good householder would do, Squirrels collect supplies of walnuts, acorns and hazelnuts and even mushrooms for the times of trouble. They make so many storages that they aren't possibly able to use all of them even during the harshest of winters, so the remaining seeds sprout in spring and regenerate the forest. That is why they are an important link in life of any forest.





